

Recenze

Zraková postižení: behaviorální přístupy při edukaci s pomůckami

Lucie Pazourková

BENEŠ, Pavel. *Zraková postižení: behaviorální přístupy při edukaci s pomůckami*. Praha: Grada Publishing, 2019. ISBN 978-80-271-2110-6.

Publikaci *Zraková postižení: behaviorální přístupy při edukaci s pomůckami* lze vnímat jako odborný text teoreticko-praktického charakteru, jenž svým obsahem přináší mezioborový pohled na problematiku osob se zrakovým postižením a využití základních technik aplikované behaviorální analýzy (ABA) při zácvičování s korekční či rehabilitační pomůckou. Cílem publikace jsou zjištění, jak lze pomocí technik ABA posílit jednotlivé subjekty při nábízení s určitým typem optické korekční pomůcky.

Kniha je rozdělena na pět přehledně členěných kapitol, které jsou logicky uspořádány. Text na 137 stranách je doplněn tabulkami, grafy a obrázky, jež jsou přehledné a srozumitelné. Zároveň autor pracuje s aktuálními zahraničními studiemi, se kterými svou výzkumnou část porovnává.

V úvodu publikace je pozornost autora věnována vysvětlení základní terminologie, se kterou aktuální pedagogická, speciálněpedagogická a psychologická praxe pracuje. Čtenáři jsou předloženy pojmy jako inkluze a inkluzivní vzdělávání, rozdíl mezi speciální pedagogikou a speciální andragogikou a aplikovaná behaviorální analýza.

Za stěžejní část textu lze považovat druhou kapitolu věnující se obecným poznámkám o aplikované behaviorální analýze. Řeší se zde nejen teoretická východiska, ale zároveň jsou přidány praktické příklady z praxe. Ty napomáhají lepšímu osvojení pojmů a dané problematiky. Jsou zde popsány základní využívané techniky, metody měření chování, role hodnocení při analýze chování a dimenze/ proměnné ABA. Lze

konstatovat, že pro čtenáře mající zkušenost s osobami se zrakovým postižením, ale bez příležitosti seznání se s konceptem ABA, je tato kapitola velmi přínosná. Autor na pár stránkách přináší jednoduchým, a přesto poměrně detailním vysvětlením základních principů aplikované behaviorální analýzy.

V souladu s názvem publikace je v následujících částech textu věnována pozornost osobám se zrakovým postižením. Přehledně zpracovaný souhrn nejčastěji se vyskytujících očních vad a postižení zrakového systému, umožňuje společně s přidanými obrázky dobře porozumět cílové skupině publikace a vlastního výzkumu autora. Zároveň je zde pro přehlednost přidána klasifikace zrakového postižení dle WHO a přibližný počet osob se zrakovým postižením v ČR i zahraničí. Autor se také zabývá obecnou charakteristikou jedinců se zdravotním postižením – s tělesným, sluchovým a mentálním. Osobám s mentálním postižením je pak věnována větší pozornost, protože se zároveň objevují jako respondenti v samotném výzkumném šetření autora.

Na kapitolu o zrakovém postižení logicky navazuje kapitola představující optické korekční pomůcky u osob se zrakovým postižením. Zde jsou uvedeny nejběžnější pomůcky jako brýle, kontaktní čočky, optické a neoptické pomůcky kam řadíme běžné lupy, kamerové lupy, filtry apod. Text doplňuje stručný a přehledný soupis pomůcek včetně obrázků.

V návaznosti na získání teoretických znalostí vztahujících se ke zrakovému postižení a ABA, je zpracována poslední část publikace věnující se výzkumnému šetření – charakteristice a cíli výzkumného projektu, souboru, metodice a výsledkům. Za nosnou část textu lze považovat zejména metodiku a prezentaci výsledků přibližující čtenáři vlastní propojení a využití behaviorálních přístupů při edukaci s pomůckami. Z prezentovaných výsledků by mohla vzniknout řada kazuistik (výzkum zahrnul 699 respondentů), nicméně autor se rozhodl pro generalizaci dat a zjištění obecných parametrů. Pro potřeby výzkumu byli respondenti rozděleni na tři skupiny. Byla to skupina jedinců s mentálním postižením, dále jako kontrolní soubor byli vybráni zdraví jedinci bez zrakového a mentálního postižení a třetí skupinu reprezentují respondenti se zrakovým postižením nosící brýle, přičemž tato korekce již pro ně není dostatečná. Při nácviu s optickými pomůckami bylo využito různých technik aplikované behaviorální analýzy a díky výsledkům získaných tímto šetřením došel autor k závěru, že využití těchto technik má jednoznačně pozitivní vliv při edukaci s pomůckami u každé výše zmíněné skupiny. Tyto techniky jsou v knize popsány. Potvrzen je i předpoklad, že pozitivní podpora při edukaci a zácviu má zvýšený efekt, je-li brán ohled na prostředí, ve kterém jedinec pomůcku používá.

Aplikovaná behaviorální analýza je v České republice již několik let spojována zejména v kontextu osob s mentálním postižením, poruchou autistického spektra anebo poruchami učení. Spojení a využití aplikované behaviorální analýzy i v jiných oblastech pedagogické nebo speciálněpedagogické praxe není prozatím v našem prostředí zcela běžné. I proto lze tuto publikaci s ohledem na její specifickou (rozsah a tematické

zaměřením) považovat za inspirativní. Publikaci je možno doporučit nejen pedagogům, ale i vzdělávacím institucím, které připravují do praxe budoucí odborníky.

Kontakt:

Mgr. Lucie Pazourková
Ústav speciálněpedagogických studií
Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Žižkovo náměstí 5, 771 40 Olomouc
E-mail: lucie.pazourkova01@upol.cz